

Putování dílen Národního divadla

100 let původní budovy dílen (1907) a 60 let dostavby dílen (1947)

Budovu bývalých četnických kasáren z roku 1907 na dnešní Vinihradské ulici č. 117 (na Floře) získalo Národní divadlo v roce 1935 pro potřeby skladu dekorací. Jejich výroba byla tehdy v areálu U Apolináře, dnes památkově chráněném objektu ve Viničné ulici, který byl postaven zároveň s budovou Národního divadla jako v té době jediné technické zázemí.

Při náletu na Prahu v roce 1945 došlo k požáru a zničení prostorů výroby dekorací.

Proto v roce 1945 rozhodlo vedení divadla o přemístění výroby dekorací do objektu na Floře a dostavbě tohoto areálu. Stavba dílen byla hotova v roce 1947. Tvoří ji uzavřený komplex čtyř navzájem propojených budov se dvěma vjezdy pro přepravu divadelních výprav. Ke skladu dekorací a zbroje přibyla truhlárna, zámečnická dílna, kašérna, malírna, rozkreslovna scénografie a několik služebních bytů.

Krejčovna v 60. letech (na snímku zkouší kostým Vladimír Ráž)
Foto J. Svoboda

Po rekonstrukci se sklad dekorací přestěhoval k Apolinářům, a tím vznikly další prostory pro výrobu na Floře.

Přibližně v té době přešel z Divadla 5. května do Národního divadla jako šéf výpravy prof. Josef Svoboda, který usiloval o naplnění své vize – soustředění všech umělecko-řemeslných profesí do jedné budovy – ateliérů a dílen ND. S osobou tohoto geniálního scénografa 20. století, spoluzakladatele moderní české a světové scénografie, je historie dílen ND neodmyslitelně spojena.

Krejčovské dílny byly původně umístěny v doplňovací budově Národního divadla. Začátkem roku 1962 přesídlily do doplňovací budovy Smetanova divadla. První krejčovnou, zřízenou na Floře, byla vývojová dílna kostýmů, která zhotovovala prototypy kostýmů od srpna 1962 do srpna 1964. Dílna v tomto roce zanikla a na jejím místě byla od srpna 1964 zřízena výroba kostýmů pro činoherní inscenace. Výroba kostýmů pro inscenace opery a baletu byla po zbourání doplňovací budovy Smetanova divadla umístěna dočasně přímo v divadelní budově na baletním sále, a to až do ukončení 1. etapy rekonstrukce dílen na Floře. Obuvnická dílna byla v domě v Rubešově ulici.

V sezoně 1968/69 zahájila krejčovna provoz v srpnu již v kompletní sestavě v dílnách na Vinihradské.

Výroba vlásenek byla umístěna v domě na rohu Ostrovní a Divadelní ulice. Později se přestěhovala do historické budovy.

Malírna v roce 1939
Foto apolinar

Se zahájením rekonstrukce Národního divadla byla přemístěna do Anenského kláštera a po rekonstrukci a dostavbě v roce 1981 se výroba vlásenek jako poslední ze všech divadelních profesí přemístila na Floru. Touto další stavební úpravou vznikly nové prostory pro administrativu, scénografii, modelárnu, vedení ateliérů a dílen, fotooddělení včetně fotoateliéru s ochozem.

Přestěhováním výroby vlásenek se završila dlouhodobá vize prof. Josefa Svobody – dodávání celých divadelních výprav „na klíč“ z jednoho místa, kde budou soustředěny všechny divadelní profese; z dílen, které zajistí realizaci výpravy od předání výtvarných návrhů, přes maketu dekorace a prototypy kostýmů až k premiéře. Jeho pokračovateli v naplnění této představy o „továrně na sny“ se stali arch. Jaroslav Hořejš a především ing. arch. Jaroslav Mašek, dlouholetý šéf ateliérů a dílen Národního divadla a pedagog katedry scénografie pražské DAMU.

Průběžná modernizace objektu a technologie výroby si vyžadovala další stavební úpravy. V roce 1982 vznikla nová zámečnická dílna s galerií, sklad výroby dekorací, rohová krejčovna a zkušebny, nový prostor pro obuvnickou dílnu a pracoviště dessinátérny. V tomtéž roce získala výroba kostýmů rekonstrukci skladu svítidel novou zkušebnu a prostornou dílnu, pracoviště dvou kolektivů pánských krejčov.

V roce 1994 došlo k zatím poslednímu velkorysé-

Současná malírna
Foto L. Čechová

mu projektu modernizace výroby. Na místě staré malírny je vybudována truhlárna, expedice, sklady a kompresorovna. Čalounická dílna a pracoviště malírny byly vyzdvíženy do dvou pater pro zlepšení produktivity práce divadelních malířů. Za zmínku jistě stojí i nový nákladní osmimetrový výtah pro přepravu kulís. Touto poslední rozsáhlou přestavbou získaly dílny Národního divadla svoji dnešní podobu.

V rámci Pražského quadriennale byly v letech 1983 a 1987 v prostoru staré malírny instalovány výstavy, na nichž se mohla široká laická i divadelní veřejnost bezprostředně seznámit s prací našeho umělecko-technického provozu. Obě výstavy se setkaly s neuvěřitelným zájmem a obdivem výsledků realizací divadelních výprav.

Za zmínku jistě stojí aktivita dílen mimo Národní divadlo. Kromě řady výprav na „klíč“ různých divadelních produkcí se dílny významnou měrou podí-

Dámská krejčovna dnes
Foto L. Čechová

lely na rekonstrukci barokního divadla v Českém Krumlově. S Národní galerií spolupracovala výroba dekorací na výstavě Zdeňka Buriana v Jízdárně Pražského hradu. Tím by ovšem výčet činností dílen zdaleka nekončil.

Každý den můžete v okolí divadel vidět velké vozy s dekoracemi a kostýmy. Převážejí práci mnoha desítek lidí, bez nichž by divadlo nebylo divadlem. Všechno dohromady je výsledkem práce ansámblu pracovníků, z nichž žádný není jen pouhým truhlářem, čalouníkem, malířem, krejčím nebo vlásenkářem. To by bylo málo. Každý z nich má v sobě cit pro umělecké ztvárnění věcí, kus fantazie a smyslu pro dekor. Všichni tady ročně zpracují tuny dřeva, kovů, sádry a polystyrénu, kilometry látek a kilogramy vlasů, aby se večer co večer mohlo jeviště rozzářit do plné krásy. V divadelním programu se o nich dočteme v jediné větě:

„Dekorace, kostýmy a vlásenky byly vyrobeny v ateliérech a dílnách Národního divadla.“

-af-

A my dodáváme: „DĚKUJEME!“